

การศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ของผู้รับบริการโรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

A study of knowledge, attitude and behavior on the use of oral antibiotics
of service recipients at Bang Ban Hospital, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

เกศินี นันทมานพ¹

Kesinee Nunthamanop¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 112 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2565 – 31 ธันวาคม 2565 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ทางสถิติใช้ Chi-square test กำหนดนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 112 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.2 อายุ 51 – 60 ปี ร้อยละ 37.8 มีอายุเฉลี่ย 56 ปี (S.D. = 12.17) สถานภาพสมรส ร้อยละ 59.8 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 43.8 จบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 49.1 มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 43.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง ร้อยละ 49.1 ($\bar{x}$ = 5.84, S.D. = 2.07) มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.3 ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 0.46) มีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.2 ($\bar{x}$ = 2.31, S.D. = 0.26) ระดับความรู้เกี่ยวกับยาปฏิชีวนะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.046) และระดับทัศนคติเกี่ยวกับยาปฏิชีวนะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.017) จากผลการวิจัยควรวางแผนพัฒนางานในการให้ความรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะที่เหมาะสมแก่ผู้มารับบริการทุกครั้งที่มีการจ่ายยาปฏิชีวนะ เพื่อให้เกิดการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ยาปฏิชีวนะ

¹ เกศินี นันทมานพ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

¹ Pharmacist, Professional Level. Division of Consumer Protection and Public Health Pharmacy, Phra Nakhon Si Ayutthaya Public Provincial Health Office. Email : kesinee.au@hotmail.com

Abstract

This descriptive research aimed to study knowledge, attitudes and behaviors on the use of oral antibiotics of 112 outpatient service recipients at Bangban Hospital, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Data was collected by using a questionnaire to measure the knowledge, attitudes and behaviors on the use of oral antibiotics between 1 April 2022 – 31 December 2022. The data were analyzed using frequency, percentage and statistical analysis using Chi-square test, setting significance at 0.05. The study found that out of 112 people, most of them were female (65.2%) aged 51-60 years (37.8%) with an average age of 56 years (S.D. = 12.17) married (59.8%) freelance worker (43.8%) completed primary school (49.1%) had income of 5,001 – 10,000 baht (43.8%). Most of the samples had moderate knowledge 49.1% ($\bar{x} = 5.84$, S.D. = 2.07) had an attitude about the use of antibiotics at a moderate level 56.3% ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.46) and had a moderate level of antibiotic use behavior at 65.2% ($\bar{x} = 2.31$, S.D. = 0.26). The level of knowledge about antibiotics was correlated with antibiotic use behavior was statistically significant (p-value = 0.046) and attitude level toward antibiotics was significantly correlated with antibiotic use behavior (p-value = 0.017). From the research outcome service recipients work plans should be developed to educate and change attitudes about the use of appropriate antibiotics to patients every time antibiotics are prescribed to achieve rational and sustainable drug use

Keywords : Knowledge, Attitud,e Behavior, Antibiotics

บทนำ

ยาปฏิชีวนะ (Antibiotics) เป็นยาที่มีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อหรือยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรีย ไม่มีฤทธิ์ต่อเชื้อไวรัส ไม่มีผลต่อโรคมุมิแพ้ จึงไม่ช่วยให้โรคติดเชื้อไวรัสหรือโรคมุมิแพ้ยหายเร็วขึ้นหรือมีอาการดีขึ้นแต่อย่างใด รวมทั้งไม่ช่วยป้องกันโรคแทรกซ้อนจากโรคเหล่านั้น

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการดื้อยาปฏิชีวนะและปัญหาการใช้ยาปฏิชีวนะไม่ถูกต้องเหมาะสม โดยมีการใช้ยาปฏิชีวนะพร่ำเพรื่อมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น

ปัญหาการดื้อยาต้านจุลชีพ (Antimicrobial resistance : AMR) เป็นปัญหาระดับประเทศ และระดับโลก ทั่วโลกมีคนเสียชีวิตจากการติดเชื้อดื้อยาประมาณปีละ 700,000 คน และหากไม่เร่งแก้ไขปัญหา ในปี 2593 คาดการณ์การเสียชีวิตจากเชื้อดื้อยาจะสูงถึง 10 ล้านคน

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าในประเทศไทยมีการติดเชื้อแบคทีเรียดื้อยา ปีละกว่า 100,000 ราย โดยเสียชีวิตประมาณปีละ 38,481 ราย อยู่รักษาตัวในโรงพยาบาลนานขึ้น 3.24 ล้านวัน มูลค่ายาต้านจุลชีพที่ใช้รักษาคิดเป็น 2,539 - 6,084 ล้านบาท คิดเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจโดยรวมสูงถึง 4.2 หมื่นล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 0.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP)

ปัญหาการกินยาปฏิชีวนะเกินความจำเป็นกระตุ้นให้เชื้อแบคทีเรียกลายเป็นเชื้อดื้อยา

ต้องเปลี่ยนไปใช้ยาปฏิชีวนะที่ใหม่ขึ้น แพงขึ้น ซึ่งเหลือให้ใช้อยู่ไม่กี่ชนิด สุดท้ายก็จะไม่มียารักษาและเสียชีวิตในที่สุด

จากข้อมูลพบว่ามูลค่าการผลิตและนำเข้าของยาฆ่าเชื้อ (รวมถึงยาปฏิชีวนะ) สูงเป็นอันดับหนึ่งตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ในปี 2550 มูลค่าการผลิตและนำเข้ายาฆ่าเชื้อสูงถึง 2 หมื่นล้านบาท หรือ ประมาณ 1 ใน 5 ของมูลค่ายาทั้งหมด พบคนในต่างจังหวัดใช้ยาปฏิชีวนะรักษาโรคหวัดคิดเป็นร้อยละ 40 - 60 และสูงถึงร้อยละ 70 - 80 ในกรุงเทพฯ ในโรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์ใช้ยาปฏิชีวนะอย่างไม่เหมาะสมสูงถึงร้อยละ 25 - 91 มีรายงานอาการไม่พึงประสงค์ ประจำปี 2549 พบว่าจำนวน ADR ที่เกิดจากการใช้ยาฆ่าเชื้อหรือยาปฏิชีวนะสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ (คิดเป็นร้อยละ 54 ของอาการ ADR ที่เกิดขึ้นของยาทุกชนิดรวมกัน) มีอัตราเชื้อดื้อยาของประเทศไทยเพิ่มสูงถึงร้อยละ 25 - 50 และพบว่าอัตราการเกิดเชื้อดื้อยามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ยาปฏิชีวนะ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะของนิรโบลมาอุ่น และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผลของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ปนัดดา กุลจันทร์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของผู้ใช้บริการห้องพยาบาล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือวิทยาเขต

ปราจีนบุรี พัทธสนธิ อ่วมเกิด ได้ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดปทุมธานี สุพรรณษา ฤทธิบุญ ได้ศึกษาความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี อดิญาณ ศรีเกษตริน และคณะ ได้ศึกษาความรู้การใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผลและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผลของนักศึกษาพยาบาลอรอุมา อินทงลักษณ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของประชาชน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง มีทัศนคติในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับดี

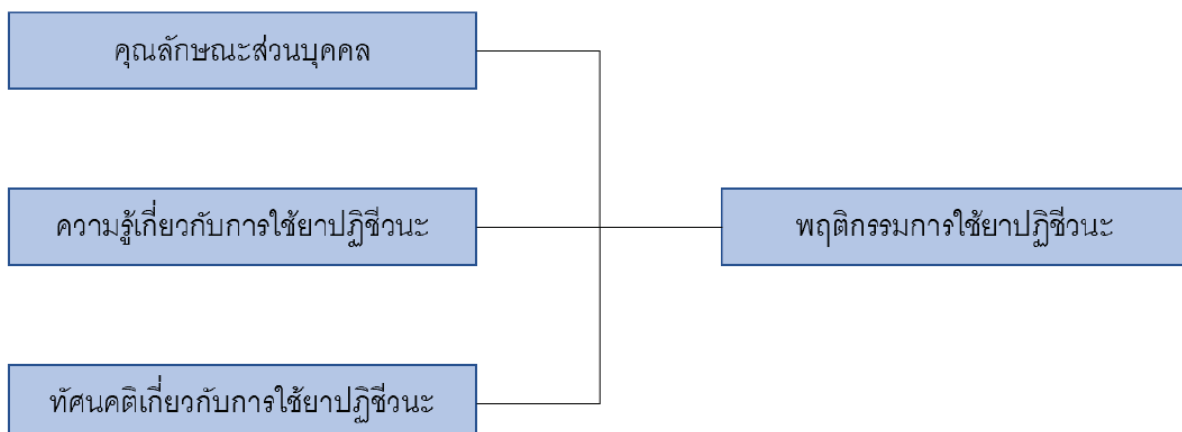
ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนางานเพื่อแก้ไข

ปัญหาการใช้ยาปฏิชีวนะไม่สมเหตุผลในชุมชน ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานของผู้รับบริการโรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาระบบเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้ยาปฏิชีวนะได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่ 1 เมษายน 2565 – 31 ธันวาคม 2565

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 112 คน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน 2565 ถึงธันวาคม 2565 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้, ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล และได้รับยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน โดยเฉลี่ยต่อ 1 เดือน จำนวน 135 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล และได้รับยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน โดยเฉลี่ยต่อ 1 เดือน ที่คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีของ Taro Yamane จำนวน 101 คน

ทำการปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อลดปัญหาของการตอบกลับของแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือน้อยกว่าที่กำหนด ซึ่งจากการคำนวณงานวิจัยนี้ต้องเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน รวมเป็น 112 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นผู้ที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล และได้รับยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีความสามารถในการอ่านและเขียนภาษาไทยได้ และยินดีเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

1. ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล

1.1 ทำการเก็บข้อมูลพื้นฐานก่อนทำการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลจำนวนผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล ที่ได้รับยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานในช่วงเดือนเมษายน 2565 ถึงมิถุนายน 2565 เพื่อนำจำนวนผู้รับบริการที่ได้รับยาปฏิชีวนะเฉลี่ยต่อเดือนมาใช้ในการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทานของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง โดยปราศจากอคติหรือความกดดันในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อสรุปเป็นผลการดำเนินงาน

สถิติที่ใช้

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution), ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมโดยใช้สถิติ Chi-square test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เพื่อสรุปเป็นผลการดำเนินงาน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก

โรงพยาบาลบางบาล และได้รับยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน จำนวน 112 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2 เพศชาย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 34.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมา มีอายุ 61 – 70 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8 รองลงมา มีสถานภาพหม้ายจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมาคือ อื่น ๆ เช่น แม่บ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ย 0 – 5,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 26.8 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 112)

คุณลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	39	34.8
หญิง	73	65.2
อายุ		
21 - 30 ปี	1	0.9
>31 - 40 ปี	18	16.2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 112) (ต่อ)

คุณลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
>41 - 50 ปี	8	7.2
>51 - 60 ปี	42	37.8
> 61 - 70 ปี	31	27.9
>71 - 80 ปี	12	10.8
อายุเฉลี่ย (SD) = 56 ปี (12.17)		
สถานภาพ		
โสด	21	18.8
สมรส	67	59.8
หม้าย	24	21.4
อาชีพ		
รับราชการ	5	4.5
รับจ้าง	49	43.8
ค้าขาย	17	15.2
เกษตรกร	19	17
อื่น ๆ	22	19.6
การศึกษา		
ประถมศึกษา	55	49.1
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	44	39.6
ปริญญาตรีและสูงกว่า	13	11.6
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
0 - 5,000 บาท	30	26.8
5,001 - 10,000 บาท	49	43.8
10,001 - 15,000 บาท	19	17.0
15,001 บาทขึ้นไป	14	12.5

ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะ

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ ระดับปานกลาง

คิดเป็นร้อยละ 49.1 รองลงมามีความรู้ระดับต่ำ

คิดเป็นร้อยละ 27.7 และความรู้ระดับสูง คิดเป็น ร้อยละ 23.2 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 112)

ระดับความรู้	จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{x}$	S.D.
ระดับสูง (8 – 10 คะแนน)	26 (23.2)	5.84	2.07
ระดับปานกลาง (5 – 7 คะแนน)	55 (49.1)		
ระดับต่ำ (1 – 4 คะแนน)	31 (27.7)		

จากการประเมินความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะ พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะที่ถูกต้องน้อยที่สุดในข้อ “ยาปฏิชีวนะกับยาแก้ไอแก้เสบคือยาชนิดเดียวกัน” โดยตอบถูกร้อยละ 33 ส่วนความรู้ที่ตอบถูกต้องมากที่สุดในข้อ “อาการท้องเสียสามารถหายเองได้โดยไม่ต้องใช้ยาปฏิชีวนะ รักษาโดยการจิบเกลือแร่ ยกเว้นภาวะที่มีการถ่ายเป็นมูกเลือด” โดยตอบถูกร้อยละ 77.7

ทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะ

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.3 รองลงมา มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับดี ร้อยละ 43.8 โดยที่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดมีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับไม่ดีเลย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละระดับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 112)

ระดับทัศนคติ	จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{x}$	S.D.
ระดับดี (3.67 – 5.00)	49 (43.8)	3.55	0.46
ระดับปานกลาง (2.34 – 3.66)	63 (56.3)		
ระดับไม่ดี (1.00 – 2.33)	0 (0)		

จากการประเมินทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะ พบว่าส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะที่อยู่ในระดับไม่ดีมากที่สุดในข้อ “ท่านคิดว่ายาปฏิชีวนะสามารถหาซื้อรับประทานเองได้โดยไม่ต้องไปพบแพทย์หรือเภสัชกร” โดยมีระดับ

ทัศนคติเฉลี่ยอยู่ที่ 2.94 ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะที่อยู่ในระดับดีที่สุดในข้อ “ท่านควร จะทำการอ่านฉลากและดูวันหมดอายุของยาปฏิชีวนะก่อนรับประทานยาทุกครั้ง” โดยมีระดับทัศนคติเฉลี่ยอยู่ที่ 4.08

พฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะ

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 65.2 รองลงมา มีระดับการปฏิบัติ

พฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับดี ร้อยละ 34.7 โดยที่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับไม่ดี ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละระดับปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 112)

ระดับพฤติกรรม	จำนวน (ร้อยละ)	$\bar{x}$	S.D.
ระดับดี (2.34 – 3.00)	39 (34.7)	2.31	0.26
ระดับปานกลาง (1.67 – 2.33)	73 (65.2)		

จากการประเมินระดับการปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะ พบว่าส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่อยู่ในระดับไม่ดีมากที่สุด ในข้อ “ยาปฏิชีวนะ “ก่อนอาหาร” ท่านรับประทานก่อนอาหารอย่างน้อยครึ่ง – 1 ชั่วโมง เพื่อให้ยาดูดซึมเข้าสู่กระแสเลือดได้ดี” และ “ยาปฏิชีวนะ “หลังอาหาร” ท่านรับประทานหลังอาหารประมาณ 15 – 30 นาที” โดยมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมเฉลี่ยอยู่ที่ 1.79 ส่วนระดับการปฏิบัติพฤติกรรมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่อยู่ในระดับดีที่สุดในข้อ “ท่านไม่นำยาปฏิชีวนะที่มีสีเปลี่ยนไป

จากเดิมมารับประทาน” โดยมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.00

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติกับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะ พบว่าความรู้เกี่ยวกับยาปฏิชีวนะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.046) และทัศนคติเกี่ยวกับยาปฏิชีวนะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.017) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติกับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของกลุ่มตัวอย่าง (n = 112)

ระดับความรู้และทัศนคติ	ระดับพฤติกรรม		รวม	p-value
	ปานกลาง	ดี		
ระดับความรู้ ต่ำ	22	9	31	0.046
ปานกลาง	35	20	55	
สูง	16	10	26	
รวม	73	39	112	
ระดับทัศนคติ ปานกลาง	37	26	63	0.017
ดี	36	13	49	
รวม	73	39	112	

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อวัดความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะชนิดรับประทาน ของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลบางบาล จำนวน 112 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง รองลงมาคือมีความรู้ระดับต่ำ และความรู้ระดับสูง ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับดี และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ถูกต้องเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือมีการปฏิบัติในการใช้ยาปฏิชีวนะอยู่ในระดับดี

จากการศึกษาพบว่า ความรู้และทัศนคติในการใช้ยาปฏิชีวนะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ถ้าประชาชนมีความรู้และทัศนคติที่ดีในการใช้ยาปฏิชีวนะก็จะทำให้มีการปฏิบัติในการใช้ยาปฏิชีวนะได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เราจึงควรวางแผนพัฒนางานในการให้ความรู้แก่ผู้มารับบริการทุกครั้งที่มีการจ่ายยาปฏิชีวนะ เพื่อให้เกิดการใช้ยาอย่างสมเหตุสมผลอย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดในการศึกษา

การให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

การขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลการใช้ยาปฏิชีวนะที่ถูกต้องเหมาะสมจากทีมสหสาขาวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการวางแผนงานเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการใช้ยาที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมของประชาชนในพื้นที่ และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายแพทย์ยุทธนา วรรณโพธิ์กลาง นายแพทย์สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเภสัชกรสุชาติ ถนอมวารารณ์ หัวหน้ากลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค และเภสัชสาธารณสุข ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งผู้ช่วยวิจัยและบุคลากรของ

โรงพยาบาลบางบาล อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือในการทำวิจัยให้สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และขอขอบพระคุณ เภสัชกรเทพศักดิ์ อังคนาวีศัลย์ ที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัยและตรวจแก้ไขงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทย. การใช้ยาปฏิชีวนะอย่างเหมาะสมสำหรับประชาชน [อินเทอร์เน็ต] 2565. [เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2565]. เข้าถึงจาก: <https://www.pidst.or.th/A743.html>
2. สถานการณ์เชื้อดื้อยาปฏิชีวนะในไทย [อินเทอร์เน็ต] 2566. [เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2566]. เข้าถึงจาก: <http://narst.dmsc.moph.go.th/news001.html>
3. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. สถานการณ์การดื้อยาด้านจุลชีพในประเทศไทย [อินเทอร์เน็ต] 2565. [เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2565]. เข้าถึงจาก: <https://amrthailand.net/Home/Thailand>
4. ใช้ ‘ยาปฏิชีวนะ’ สมเหตุสมผล ลดปัญหา ‘เชื้อดื้อยา’ [อินเทอร์เน็ต] 2565. [เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2565]. เข้าถึงจาก: <https://www.hfocus.org/content/2017/11/14839>
5. นิโรบล มาอุ่น และคณะ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุสมผลของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างสถาบัน ครั้งที่ 8; วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2564; กรุงเทพฯ: 2564. หน้า 771 – 780.
6. ปนัดดา กุลจันทร์. พฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของผู้ใช้บริการห้องพยาบาล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2559.
7. พัชรสมณี อ่วมเกิด. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดปทุมธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2560.

เอกสารอ้างอิง

8. สุพรรณษา ฤทธิบุญ. ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ยาปฏิชีวนะของผู้รับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต]. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2560.
9. อติวัฒน์ ศรีเกษตริณ และคณะ. ความรู้ การใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุสมผลและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุสมผลของนักศึกษาพยาบาล. เพชรบุรี: วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า; 2562.
10. อรุมา อินทงลักษณ์. พฤติกรรมการใช้ยาปฏิชีวนะของประชาชน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา; 2556.
11. Taro Yamane: การกำหนดกลุ่มจำนวนประชากรสำหรับงานวิจัย [อินเทอร์เน็ต] 2565. [เข้าถึงเมื่อ 1 เม.ย. 2565]. เข้าถึงจาก: <https://www.uxresearchlab.com/2021/09/20/taro-yamane-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B3%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%94%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A3/>
12. อารยา องค์กรเยี่ยม, พงศ์ธารา วิจิตเวชไพศาล. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2565]. เข้าถึงจาก : <http://file:///C:/Users/Meth/Downloads/116944-Article%20Text-301460-1-10-20180327.pdf>
13. สถิติทดสอบ ไค – สแควร์ (Chi-square Test Statistic) [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2565]. เข้าถึงจาก: http://file.siam2web.com/natcha/531special/2009913_27824.pdf